

در مسیر انحطاط اخلاقی

یکی از مشخصات جامعه ایران در سال‌های ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ گسترش و رواج انواع فساد (اداری، مالی و اخلاقی) در ارکان دولت و جامعه بوده است که در نتیجه آن ثروت ملت توسط دولت و دربار سلطنتی حیف و میل می شد یا ...

۲۲

دوشنبه ۱۷ بهمن ۱۴۰۱ | ۱۵ رجب ۱۴۴۴ | سال سی‌ویکم | شماره ۸۷۰۸

شمس؛ سیمای یک مفسد اقتصادی

شمس پهلوی ثروت افسانه‌ای اش را از راه‌های مختلفی به‌دست آورد؛ از سر کیسه کردن ثروتمندان تا تجارت‌های صرفا متکی به قدرت دربار

گزارش

کاخ مروارید در زمین ۱۱۱هکتاری با زیربنای ۲۵۰۰ مترمربع در سال‌های ۱۳۴۵تا۱۳۴۷ ساخته شد. وسلی پیتزر، معمار آمریکایی و بنیاد فرانک لوید رایت با صرف هزینه یک میلیون دلار، عمارتی به شکل سفره‌ماهی ساختند تا صدفی آن را در بر بگیرد، تا از

بسباری از کاخ‌های سلطنتی من جمله کاخ سعدآباد بر تر باشد و مجهز ترین و اشرافی ترین کاخ پهلوی ها لقب بگیرد. همه این بریز و بلاش ها فقط بخش کوچکی از زیاده‌خواهی‌های شمس پهلوی است؛زنی که تحت عنوان خواهر شاه مخلوع، ریاست چند سازمان کشور را در دست گرفت تا سر بوشی بگذارد بر

امکانات ملی در خدمت امور شخصی

شمس برای کارهای شخصی خود از امکانات دولتی به نحو احسن استفاده می‌کرده؛ از ساختن کاخ و تهیه وسایل و امکانات آن تا پرداخت قروض وی معمولا یا از بودجه دولت بسود یا دربار. استفاده از امکانات متنوع شیر و خورشید سرخ ایران یکی از آنها بود که با توجه به ریاست عالیه وی بر این جمعیت خیریه، بسیار آسان بود. او حتی برای ساده‌ترین امور شخصی خود و فرزندان‌ش که مراجعه به پزشک در اروپا بسود، از این امکانات استفاده می‌کرد.

پهلوی ها / جلال فرمند و مختار حدیدی / ص ۱۲۱

هزینه خرده ریزهای کاخ مهردشت

در نامه‌ای از علیقتی سعید انصاری به اسدالله علم آمده است: «نظر به اینکه برای کاخ والاحضرت شاهدخت شمس پهلوی در مهردشت احتیاج به خرید مقداری لوازم و وسایل از قبیل تپویه، شوقاز، درب و پنجره و سایر لوازم است و مبلغ ۵۲۲هزار دلار آرزی که قبلا گرفته شده بود به هیچ وجه کافی نبوده و بهای مجموع وسایل در حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار دلار می‌شود لذا خواهشمند است حسب‌الامر والاحضرت مقرر فرمایند مبلغ یک میلیون دلار پروانه آرزی به نام پیشکاری صادر و ارسال دارند.»

زنان دربار به روایت اسناد ساواک / ص ۱۱۸

خروج یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار از ایران عباس میلانی، استاد دانشگاه استنفورد در کتاب خود می‌نویسد: «در ۱۵اکتبر ۱۹۷۸ (۱۳ مهر ۱۳۵۷) سفارت انگلیس در گزارشی خبر داد که از منبعی که قاعدتا به اقتضای موقعیتش از واقعیات خبیر دارد و در گذشته گزارش‌هایش همواره درست از آب درآمده، شنیده که شاهدخت شمس و اشرف و خانواده‌هایشان حدود یک‌میلیارد و ۸۰۰میلیون دلار از ایران خارج کرده‌اند... این بیش و کم عین مبلغی است که به گفته مقامات بانکی سوئیس اخیرا از حساب‌های آن بانک‌ها سر درآورده است.»

نگاهی به شاه / عباس میلانی / صص ۲۳۷-۲۳۶

ثروت‌اندوزی در سفرهای خارجی

جمعیت کودکان گرو لال یکی از جمعیت‌هایی بود که شمس پهلوی ریاست آن را به‌عهده داشت. با وجود اینکه ادعا می‌شد این سازمان‌ها با هزینه شخصی اداره می‌شود،ولی به عنوانی مختلف، نخست‌وزیر و معاونین آنها را وادار به پرداخت میلیی به سازمان‌ها می‌کرد و عملا بدون اینکه هزینه‌ای در زمینه‌های مورد‌ادعا کرده باشند به ثروت‌اندوزی در سفرهای خارجی می‌پرداختند.

زنان دربار به روایت اسناد ساواک / صص ۱۲ و ۱۳

یادداشت‌های علم؛ گواه فساد شاه

برای واکاوی تاریخ رژیم مستشاهی چه چیزی بهتر از روایت نزدیکان و همراهان شاه می‌تواند باشد. در کلام و یادداشت‌های آنها؛ وایای مختلف زندگی پهلوی برای نسل جوان قابل تفکر است تا نقاط تاریک این برهه از تاریخ روشن شود.

۲۴

اسرار خیانت

تغییر دین و مذهب از آنجا که شمس در دهه ۵۰ تغییر دین داد و به مسیحیت گرویده بود بارها برای دیدار با مقامات مذهبی و بازدید از کلیسا و ابنیه مذهبی به کشورهای متعدد از جمله ایتالیا، واتیکان و آلمان سفر کرد. اسدالله علم در خاطراتش در سال ۵۱ می‌نویسد: «برنامه سفر والاحضرت شمس به رم و واتیکان را تقدیم کردم. شاه آن را تأیید کرد به این شرط که والاحضرت درباره ملاقاتش با پاپ سر و صداه راه نیندازد.»

◆ ◆ ◆

عجیب‌تر از داستان هزار و یک شب اگرچه شمس برخلاف خواهرش اشرف به امور سیاسی علاقه چندانی نشان نمی‌داد اما در عوض بیشتر وقت خود را در جمع آوری مال و زویندگی‌های مالی می‌گذراند. ثروت وی چنان افسانه‌ای و غیرقابل باور بود که روزنامه «سانفرانسیسکو کرانیکال»، تنها گوشه‌ای از ثروت شمس را «عجیب‌تر از داستان هزار و یک شب» خواند. این روزنامه در شماره ۲۲ اکتبر ۱۹۷۲، از پرداخت هزینه‌های سنگین به شرکت‌های آمریکایی به‌منظور خرید دکوراسیون داخلی کاخ شمس پهلوی

پرده برداشت. براساس گزارش‌های ساواک، روزنامه مذکور در ستون معروف «هرب کین» که از پر خواننده‌ترین و مهم‌ترین ستون‌های این روزنامه است مطلبی به شرح ذیل درج کرده بود: «طی ۲ هفته آینده شرکت میل‌سازی وسترن کانزاک فاتنزی ترین و در عین حال پربهارترین سفارش میل را که بالغ بر ۱،۵میلیون دلار شده جهت کاخ اختصاصی ۱۸۸تاقه والاحضرت شمس پهلوی خواهر شاه ارسال خواهد کرد. نکته حائز اهمیت و به‌مراتب مسخو رکننده و غیرمنطقی این است که از بابت خرید قالی بافت آمریکا جهت فروش در کاخ مذکور به شرکت قالی برون معادل ۱۰۰هزار دلار قالی سفارش داده شده است که این اقدام آدم را به یاد ضرب‌المثل معروف فارسی «زیره به گرمان بردن» می‌اندازد.» همین روزنامه در گزارشیه ۱۹۷۲ زندگی و رفاه قصر را فعالیت‌های گرانبهایی را می‌گرفت تا تجارت و با طعنه‌ای نوشت: «فراموش نشود این کاخ در کالیفرنیا قرار ندارد بلکه در ایران واقع است... میلمان این کاخ یک میلمان معمولی نبوده و کمبانی وسترن اظهار داشته که حمل میلمان مزبور با هواپیمای P.C.B که بزرگ‌ترین هواپیمای پاربری است در ۳تویست و سه روز انجام خواهد شد.»

«روند واردات اتمبیل توسط شمس پیگیرانه و با قوت ادامه داشت به‌طوری که در سال ۱۳۴۵ رقم واردات ماشین به ایران توسط وی به ۱۰دستگاه رسید. آنتجان که در یکی از اسناد ساواک آمده است: «والاحضرت شمس پهلوی برای سال ۱۳۴۵ ۱۰ دستگاه اتمبیل سفارش فرموده بودند.۷دستگاه آن در همان سال تدریجا تریخ شد و ۳دستگاه آن که عبارت از شولرت استیش و دوج چاندی و یک دستگه بنز ۲۰۰ بود در سال ۴۶ رسید...»

فسادهای شمس به روایت مادر فرح فریده «دین»، مادر فرح در خاطرات خود ضمن اینکه از زندگی مرفه شمس و مشارکت وی با سرمایه‌داران بزرگ از جمله حبیب‌الله ثابت پاسال، حبیب القانبان، هزبر بذانی، محمود خیامی و... صحبت می‌کند درباره فسادهای مالی دیگر شمس می‌گوید: «عمل زشتی که شمس انجام می‌داد، گرفتن مبالغ هنگفت از واردکنندگان اشیای گرانبها، طلا، جواهر و کالاهای پرقیمت بود. سرمایه‌داران به او یاچ می‌دادند و در مقابل، کالاهای خود را به‌عنوان دربار شاهشاهی وارد مملکت می‌کردند و از هرگونه بازرسی و مالیات معاف می‌شدند.» وی همچنین درباره قاچاق اشیای تاریخی ایران به خارج از کشور توسط شمس و اشرف می‌گوید: «فرح که بیشتر از من به مسائل محرمانه واقف بود می‌گفت این دو خواهر اشمس و اشرف ا در برابر دریافت پول‌های کلان اجازه می‌دهند صادرکنندگان حتی اشیای عتیقه سرسام‌آور است. کاخ مورد بحث دارای ۱۸۰ اتاق و ۲۰۰۰مترمربع مساحت است. آقای داگلس، رئیس شرکت وسترن کانترات می‌گوید بدون شک این قصر یکی از مجلل‌ترین قصرهای خصوصی است که در قرن حاضر ساخته شده است...روتختی کاخ مشارالیه از ۳۵مترمربع ایریشم که با نخ‌های طلایی تزیین شده، تشکیل شده است.» این روزنامه همچنین گزارش می‌دهد «قصر مورد نظر، دریاچه مصنوعی، زمین گلف، باند هواپیمای هلی کوپتر و قنات وایای و ماهی قزل‌آل‌ا به وفور در آن پیدا می‌شود، دارد.»

فساد اخلاقی

حسین فردوست در کتاب «ظهور و سقوط سلطنت پهلوی» آورده است: شمس پهلوی نخستین فرزند رضاخان از همسر دومش تاج‌الملوک است که در سال ۱۳۱۵ با فریدون جم (فرزند محمود جم) ازدواج کرد، اما پس از شهریور ۱۳۲۰ و سقوط رضاخان از سلطنت، شمس ضمن ناسازگاری با فریدون جم زمینه‌های جدایی با او را فراهم کرده و بدون متاثره رسمی با شوهر قانونی خود، در سال ۱۳۲۲ زندگی مستقلی را شروع کرد. وی در این مدت درحالی‌که هنوز همسر فریدون جم محسوب می‌شد با عزت‌الله مین‌باشیان (معلم موسیقی خود که بعدها نام خود را به مهرداد پهلبد تغییر داد) ارتباط پیدا کرد و با وجود مخالفت دربار و بسیاری از اعضای خاندان سلطنت، در سال ۱۳۲۳ از فریدون جم طلاق گرفته و یک سال بعد با عزت‌الله مین‌باشیان ازدواج کرد.

فهرست مؤسسات نامشروع

در کتاب مفاسد خاندان پهلوی نوشته شهلا بختیاری آمده: شمس علاوه بر سوءاستفاده از اموال دولتی برای منافع شخصی خود، به همراه همسر و فرزندان‌ش صاحب و یا سهامدار عمده چندین مؤسسه اقتصادی از جمله شرکت پرشیان مثال فورمز، شرکت صنعتی آلوم شارس، شرکت ساختمانی فرامین، شرکت شهر صنعتی کورش، شرکت ساختمانی و مهندسی مهرشهر، شرکت مهندسی و ساختمانی ایرا، شرکت ایراسر، شرکت سازندگان، شرکت ایرا اس.پی. کاپاگ، شرکت ساختمانی خطوط لوله ایران، شرکت عمرانی شهر صنعتی ساوه، شرکت ساختمانی فیاتک، شرکت آناهیتا، شرکت ایران موبیل هومز، شرکت بازرگانی واردات، شرکت نان شهر، شرکت کشتیرانی دماوند و کانون ورزشی مهر بودند.

فرار مالیاتی

به نوشته کتاب مفاسد اخلاقی پهلوی، یکی از راهکارهای خاندان پهلوی برای فرار از پرداخت مالیات تصویب قوانین مربوط به معافیت مالیاتی در مجلس شورای ملی و توسط هیأت وزیران بود. هیأت وزرا در جلسه نوزدهم شهر یورماه ۱۳۱۷ بنا بر پیشنهاد وزارت تجارت اعلام کرد که «پروانه ورود دو فقره کالا به شرح ۱- چهار بسته لوازم تخصصی سه ارزش ۳۰۰ ریال از بیروت و ۲- یک بسته حاوی الیسه ابریشمی و کشش به ارزش ۱۸۰ریال از کشور سوئد به نام والاحضرت شاهدخت شمس پهلوی وارد گمرک تهران شده به تقاضای اداره گمرک با معافیت از صدور برگه مالیات داده شود.» بلافاصله این موضوع به امضای نخست‌وزیر نیز رسید و به‌منظور اجرا به وزارت بازرگانی ارجاع داده شد.

خودروهای وارداتی

اسناد فراوانی مبنی بر اختصاص معافیت مالیاتی به خودروهایی وارداتی توسط شمس وجود دارد که در اینجا تنها به ارائه یک نمونه از این اسناد که در کتاب «زنان دربار به روایت اسناد ساواک» آمده اشاره شد:

«روند واردات اتمبیل توسط شمس پیگیرانه و با قوت ادامه داشت به‌طوری که در سال ۱۳۴۵ رقم واردات ماشین به ایران توسط وی به ۱۰دستگاه رسید. آنتجان که در یکی از اسناد ساواک آمده است: «والاحضرت شمس پهلوی برای سال ۱۳۴۵ ۱۰ دستگاه اتمبیل سفارش فرموده بودند.۷دستگاه آن در همان سال تدریجا تریخ شد و ۳دستگاه آن که عبارت از شولرت استیش و دوج چاندی و یک دستگه بنز ۲۰۰ بود در سال ۴۶ رسید...»

فسادهای شمس به روایت مادر فرح

فریده «دین»، مادر فرح در خاطرات خود ضمن اینکه از زندگی مرفه شمس و مشارکت وی با سرمایه‌داران بزرگ از جمله حبیب‌الله ثابت پاسال، حبیب القانبان، هزبر بذانی، محمود خیامی و... صحبت می‌کند درباره فسادهای مالی دیگر شمس می‌گوید: «عمل زشتی که شمس انجام می‌داد، گرفتن مبالغ هنگفت از واردکنندگان اشیای گرانبها، طلا، جواهر و کالاهای پرقیمت بود. سرمایه‌داران به او یاچ می‌دادند و در مقابل، کالاهای خود را به‌عنوان دربار شاهشاهی وارد مملکت می‌کردند و از هرگونه بازرسی و مالیات معاف می‌شدند.» وی همچنین درباره قاچاق اشیای تاریخی ایران به خارج از کشور توسط شمس و اشرف می‌گوید: «فرح که بیشتر از من به مسائل محرمانه واقف بود می‌گفت این دو خواهر اشمس و اشرف ا در برابر دریافت پول‌های کلان اجازه می‌دهند صادرکنندگان حتی اشیای عتیقه سرسام‌آور است. کاخ مورد بحث دارای ۱۸۰ اتاق و ۲۰۰۰مترمربع مساحت است. آقای داگلس، رئیس شرکت وسترن کانترات می‌گوید بدون شک این قصر یکی از مجلل‌ترین قصرهای خصوصی است که در قرن حاضر ساخته شده است...روتختی کاخ مشارالیه از ۳۵مترمربع ایریشم که با نخ‌های طلایی تزیین شده، تشکیل شده است.» این روزنامه همچنین گزارش می‌دهد «قصر مورد نظر، دریاچه مصنوعی، زمین گلف، باند هواپیمای هلی کوپتر و قنات وایای و ماهی قزل‌آل‌ا به وفور در آن پیدا می‌شود، بفرستند.»

سفرهای خارجی با سگ‌ها و گربه‌ها و...

شمس علاقه بسیاری به سفرهای خارجی داشت و در این سفرها اعضای خانواده و افراد زیادی از جمله ندیمه، پرستار و پیشکار، خیاط، رئیس دفتر... وی را همراهی می‌کردند. به علاوه او همواره در سفرهایش چند سگ و گربه با خود می‌برد. اسدالله علم در ذیل خاطرات تیرماه ۱۳۵۲ می‌نویسد: «والاحضرت شمس هم‌اکنون در ایالات متحده به سر می‌برد... شاه گفت: متأسفانه باید بگویم این را هم باید حمل بر خودببسنندی احماقانه او کرد که با همراهایش ۱۰سگ و دو برابر همین تعداد گربه به این طرف و آن طرف آمریکا جولان می‌دهد.»

مکت

رقاص لبنانی، ویلای رامسر و...

شمس پهلوی ثروتش را از راه‌های مختلفی به‌دست آورده بوده؛ از برگزاری جشن‌ها و مهمانی‌های سودآور که هدایسای گرانبهایی را می‌گرفت تا تجارت و فعالیت‌های اقتصادی پربازده‌تر. در سال ۱۳۳۸ و با طعنه‌ای نوشت: «فراموش نشود این کاخ در کالیفرنیا قرار ندارد بلکه در ایران واقع است... میلمان این کاخ یک میلمان معمولی نبوده و کمبانی وسترن اظهار داشته که حمل میلمان مزبور با هواپیمای P.C.B که بزرگ‌ترین هواپیمای پاربری است در ۳تویست و سه روز انجام خواهد شد.»

من و فرح / اسکندر دلد / ص ۴۶۱

منافع ندان گیر تغییر مسیر بزرگراه شمس با اعمال نفوذ موفق شد مسیر بزرگراه تهران- کرج را به نوعی منحرف کند که از وسط املاکش در کرج بگذرد تا بتوانند زمین‌های خود را به بهایی چندین برابر نرخ معمول به خریداران سرشناس بفروشند.

سقوط شاه / فریدون هویدا / ص ۱۴۶

به قیمت توجه نداشتن باشید

در نامه‌ای که شمس پهلوی به فردی به نام علی ایزدی نوشته، آمده است: «آقای ایزدی به ده تخمه الماس بزرگ خوب، احتیاج دارم که بعضی از آنها باید سفید و برخی پشت گلی-آبی و زرد روشن باشد. به قیمت توجه نداشته باشید... قیمت را بدون تأخیر تلگراف کنید.»

پهلوی ها / جلال فرمند و مختار حدیدی /

ص ۶۳

تقاضای ۱۰هزار دلار از مصدق

دکتر غلامحسین مصدق در کتاب خاطرات خود می‌نویسد: «شمس، خواهر شاه به آمریکا رفت تا زیر نظر پزشکان آمریکایی زایمان کند و بچهایش شناخته شده بگیرد. شمس در لاهه، تقاضای ملاقات با پدرم را کرد. در این دیدار که در سفارت ایران صورت گرفت، او در خواست کرد که برای هزینه سفرش به آمریکا مبلغ ۱۰ هزار دلار از تهران برای او حواله شود.»

در کنار پدرم، مصدق / غلامحسین مصدق /

ص ۱۱۴